

ANUL II, No. 1.

IANUARIE-MARTIE 1909.

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

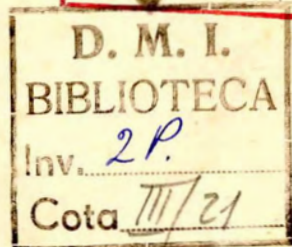
PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALA

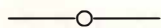
BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16

<http://patrimoniu.gov.ro>

CUPRINSUL

TEXT

Mănăstirea lui Aron-Vodă din țarina Iașilor :

I. Note istorice.

II. Descriere arhitectonică.

Mănăstirea Hurezi :

Biserica cea mare.

Decorațiunile dela Paraclisul mitropolitan din București.

Din posesiunile Domnilor noștri în Ardeal: Vințul și Vurperul.

Cronică: Din lucrările Comisiunii, Un „mithreum” în Dobrogea și Raport despre lucrările de restaurare a mănăstirii Hurezi.

ILUSTRAȚIUNI

Mănăstirea lui Aron-Vodă :

1-2. Biserica înainte de lucrările din 1907.

3-4. Biserica după lucrările din 1907.

5. Filaret Beldiman Apamias, fost egumen.

6. Planul bisericii.

7. Secțiune longitudinală.

8. Desemnuri pe teracotele de ornamentație.

Biserica mănăstirii Hurezi :

9. Vedere dela apus-miazăzi.

10. Vedere dela apus.

11. Planul.

12. Vedere din față (desemn).

13. Fereastră.

14. Vedere laterală (desemn).

15. Detalii (desemnuri).

16. Chenarul ușii.

17. Pridvorul cel mic cu vedere în slomn.

18-19. Fragmente din chenarul ușii.

20. Morminte în biserică.

21. Coloană dela Pridvor (desemn).

22. Morminte în biserică (desemnuri).

Paraclisul mitropolitan din București :

23. Decorațiune pe perete.

24. Sf. Mercurie și Sf. Dimitrie.

25. Sf. Artemie și Sf. Mina.

26. Sf. Ierarh Grigorie Teologul.

27. Chenarul ușii.

28. Fragment de decorațiune.

29. Fragment de frescă: Sf. Ana.

30. Sf. Severian (final).

31-32. Ruinele Castelului din Vinț.

NOTĂ. — Ilustrațiile de sub No. 20, 23—30 sunt după fotografii făcute de d. Inginer Stelian Petrescu, iar desenurile — afară de cele dela pag. 11, 12 și 13 — sunt lucrate de d. I. D. Trajanescu, arhitect.

pol, care știu să dobândească această fa-voare dela diplomația țarigrădeană ¹⁾.

Devenită biserică de mir pe seama sa-tului alcătuit în juru-i, fundația lui Aron-Vodă rămase cu totul tot părăsită și ne-îngrijită. Așa se explică starea cea mizeră și ticăloșită în care învățații cercetători ai monumentelor noastre străbune ne arată

că găsiră acest sfânt lăcaș dumnezeesc ²⁾. Prin lucrările de conservare, recomandate de Comisiunea monumentelor istorice și întreprinse în vara anului 1907, sub con-ducerea d-lui Arh. N. Ghika-Budești, bise-rica din Aroneanu a fost readusă, firește, în marginea mijloacelor disponibile, la cea mai de cuviință stare ³⁾.

ALEX. LĂPĂDATU.

II. DESCRIERE ARHITECTONICĂ

Biserica zisă azi Aroneanu este așezată la marginea satului cu acelaș nume, într'un loc ridicat, pe vârful unui deal, de unde priveliștea se întinde, de o parte, până spre Iași și frumoasele lui împrejurimi, de altă parte, spre Prut, până în Basarabia.

Înfățișarea bisericii — a cărei siluetă albă cu o singură turlă se vede din mare depărtare — este plăcută ; propor-țiile-i sunt potrivite. În fațada dinspre apus are un pridvor cu stâlpi, boltit prin două cupole sferice, răzimate pe arcuri. Acest pridvor eră la origină deschis. Mai târziu însă a fost înfundat cu zidărie grosolană, astfel că stâlpii au rămas îngropați sub ten-cueli. Cu ocazia lucrărilor de conservare ce s'au făcut acum doi ani, s'a pus în evi-dență structura pridvorului, după cum se poate vedea din ilustrația dată, de oare-

ce, din motive practice, nu s'a putut dă-rămă toată zidăria adăogată între stâlpi, întru cât biserica, fiind așezată, cum am zis, în loc deschis și ridicat, e foarte mult expusă vânturilor. E deci absolut necesar ca — mai ales pentru timp de iarnă — cre-dincioșii să aibă o intrare închisă.

Pridvorul deschis, cu arcade răzimate pe stâlpi, se întâlnește rar în bisericile din Moldova și numai din secolul al XVII-lea încoace. Astfel la biserica fostei mănăstiri Hlincea de lângă Iași și la biserica din Iț-cani ⁴⁾. El pare a fi o influență a arhitec-turii din Țara-Românească, unde pridvoa-rele deschise cu stâlpi, erau adesea între-buinate, bunăoară : la vechia Mitropolie din Târgoviște ⁵⁾, la biserica Snagovului ⁶⁾ și la bolnița Coziei ⁷⁾ etc.

Un alt indiciu al influenței muntene la biserica din Aroneanu este lipsa contra-forților. Și, din acest punct de vedere, este în ceea ce privește bisericile cu turlă, un

¹⁾ *Notițe istorice*, 286.

²⁾ Răp. Melchisedec în 1885 și d. N. Iorga în 1906.

³⁾ V. Raportul Comisiunii pe a. 1908, în acest *Bu-letin*, a. I, 37.

⁴⁾ Romstorfer, *Die Moldauisch-Byzantinische Bau-Kunst*, Wien 1896, tabla 4 și, pentru Hlincea, această publicație, anul I, pag. 87.

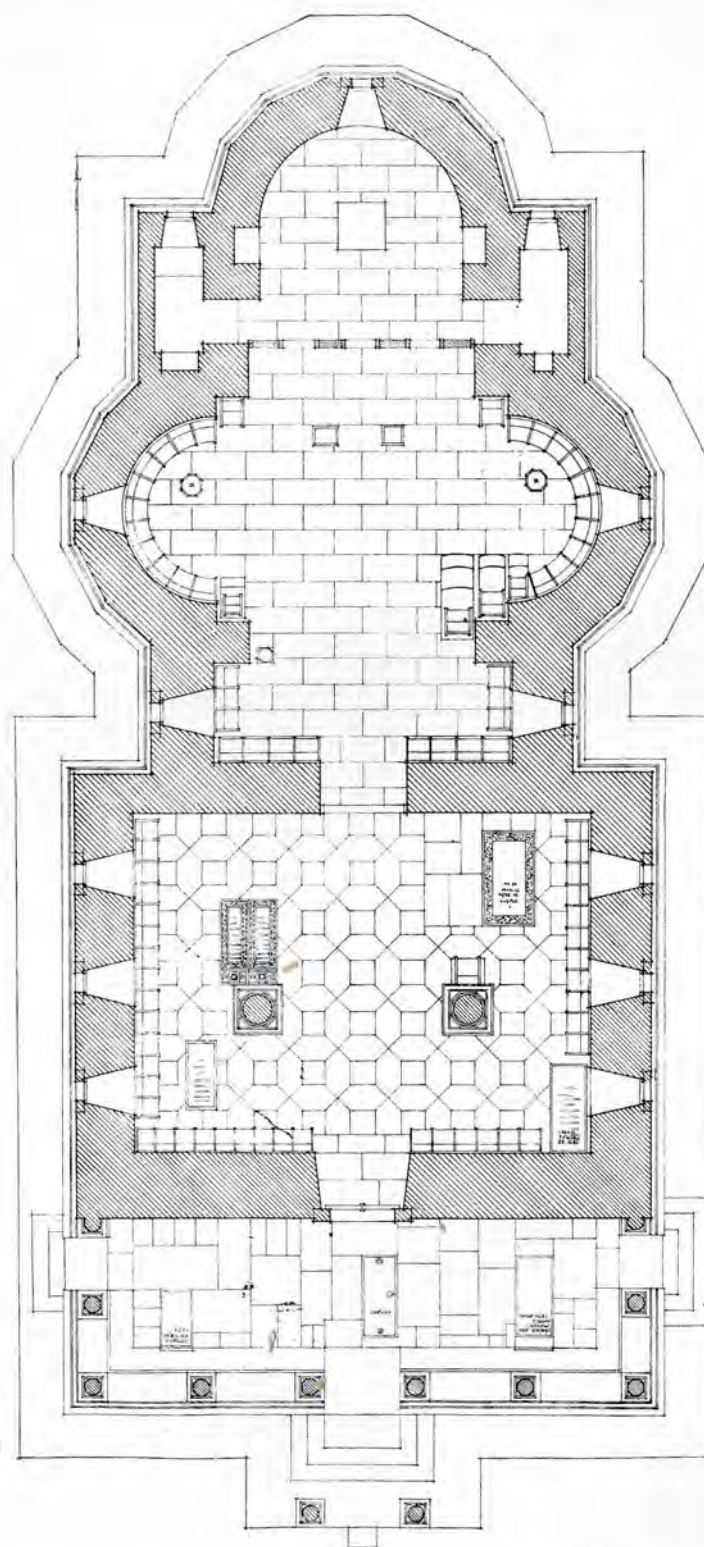
⁵⁾ O ilustrație a vechei Mitropolii târgoviștene — nu după cunoscuta acuarelă de C. Száthmáry, azi în co-lecțiile Comisiunii Monumentelor Istorice — a reproduc G. Ionescu-Gion în a sa *Istorie a Bucureștilor*, 157.

⁶⁾ G. Mandrea, *Mănăstirea Snagov*, București 1904.

⁷⁾ P. Antonescu, *Mănăstirea Cozia* (extras din *Li-teratura și Arta Română* pe 1903).

PLANUL
SCAR: 1:50

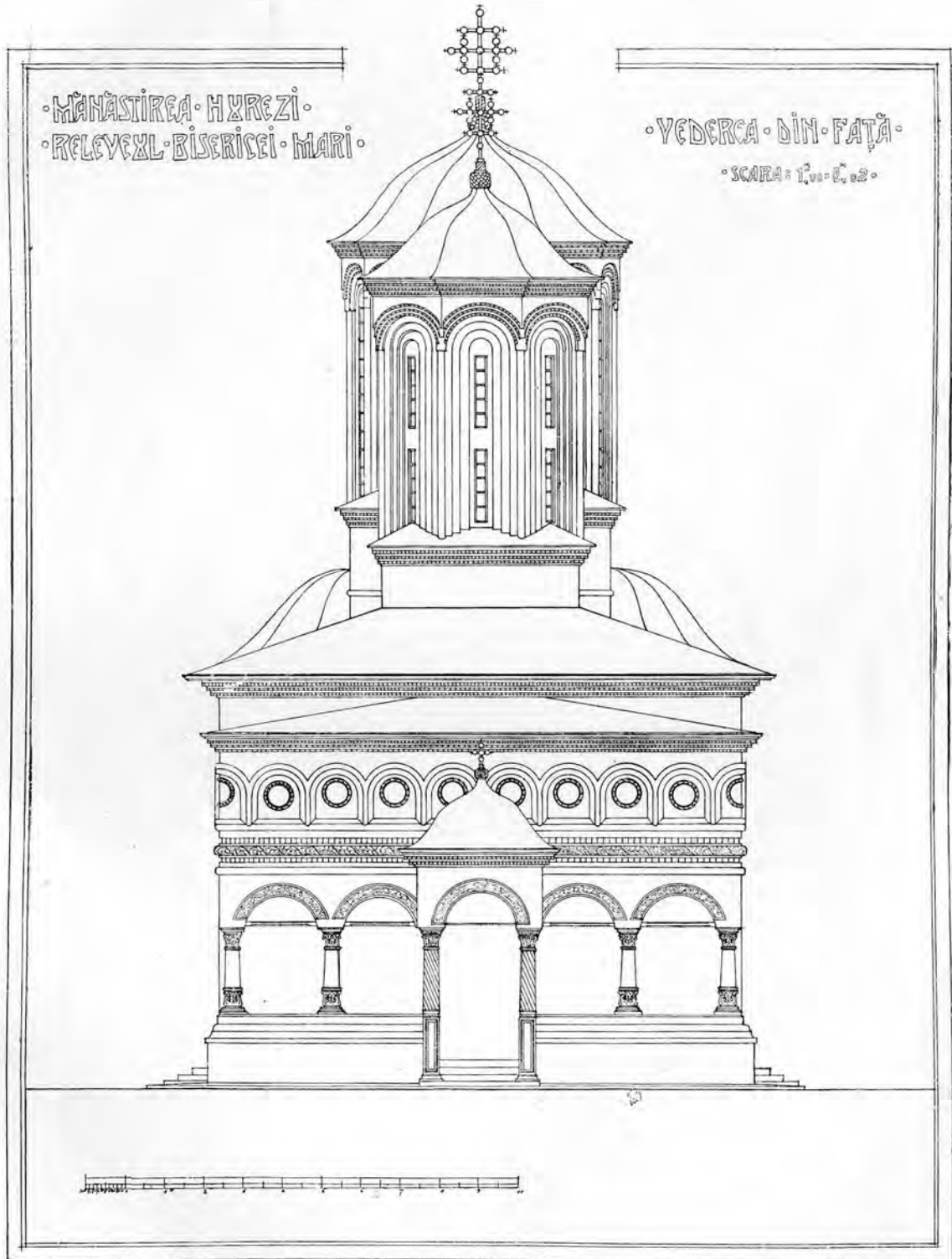
• MĂNĂSTIREA • HÂRCEZI •
• REŢEVELE • BISERICA • HÂRCEZI •

1:50

exemplu aproape unic în Moldova. Un altul ar fi biserica Golia din Iași. Aceasta însă a suferit atâtea schimbări, în cât, până la

perit cu o boltă sferică, dispoziție comună bisericilor Sf. Nicolae-Domnesc din Păpăuți, din Dorohoi și din Iași. El este lu-

facerea cercetărilor necesare, e greu de știut cum va fi fost la început.

Pronaosul bisericii este pătrat și aco-

minat prin patru ferestre înguste de formă ogivală și este despărțit de naos prin trei arcade răzimate pe doi stâlpi rotunzi (ca

și cei dela pridvor), dispoziție rare ori întrebuințată în Moldova, căci se găsește, după cât îmi amintesc, numai la Sf. Nicolae-Domnesc din Iași, la Hlincea, la Ițcani, la Treierarhi și la Golia ¹⁾.

Naosul are forma și structura de bolți obișnuită bisericilor din Moldova, cu turla răzimată pe două rânduri de arcuri suprapuse, din care rândul de sus este așezat pe cheile celui de al doilea. Sâmurile și altarul sunt rotunde atât în interior cât și în exterior și primesc lumina fiecare prin câte o fereastră asemenea celor dela pronaos.

Lungimea bisericii în afară este de 23 m. pe o lățime de 7,70 m., iar înăuntru lățimea ei este de 5,50 m.

Exteriorul se deosebește prin o decorațiune de teracote smălțuite, care nu se întâlnește la alte biserici. Aceste teracote au forme diferite de acele din timpul lui Ștefan-cel-Mare dela bisericile din Hârlău, Păpăuți, Dorohoi, Sf. Nicolae-Domnesc din Iași și Sf. Ion din Piatra. Ele sunt de trei tipuri. Primul tip are forma unei frunze de stejar sau a unui vârf de sulită (fier de lance) și se aseamănă întru câțiva cu un motiv decorativ întrebuințat adeseori în arta arabă. Dimensiunile sunt 32 cm. înălțime, 16 cm. lățime (cea mai mare) și 1 cm. grosime. Lucrul este puțin îngrijit ca desemn și formă neregulată. Al doilea tip este o stea cu șase vârfuri, de 20 cm. lățime și 1 cm. grosime. Al treilea tip este un disc circular de 17 cm. în diametru cu marginea puțin ridicată și cu o găurice la mijloc ²⁾.

Toate aceste teracote sunt smălțuite în

tr'o coloare verde cu reflexe albastrii irizate și sunt aplicate în tencuiala de ipsos a fațadelor bisericii, după o dispoziție care se poate vedea în ilustrațiile date.

Ciubucăriile fațadelor par a fi suferit modificări. Cornișa are un profil modern, fără caracter. Restul fațadei e cam confus ca compoziție. Arcadele sunt foarte neregulate. Partea de jos a fațadei este decorată cu nește caneluri verticale, săpate în piatră; restul zidăriei este de cărămidă, afară de capitulele stâlpilor și de soclul bisericii, care este foarte diformat și stricat în multe părți.

Turla se razimă pe două baze, întâia o stea cu douăsprezece vârfuri, a doua un patrat. Ea are douăsprezece fețe, din care patru sunt străpunse cu tot atâtea ferestre mici, foarte înguste. Decorația ei exterioară se compune din arcaturi formate din câte două arcuri de zidărie de cărămidă, unul în retragere față cu celălalt și totul încadrat cu un ciubuc rotund (tor), care urmează forma arcaturilor.

Forma dodecagonală a turlei, lipsa contraforților mici la ea, cari sunt aproape constanți la bisericile din Moldova, precum și decorația arcaturilor oarbe, încadrate cu un ciubuc rotund, denotă de asemenea evidenta influență muntenească în arhitectura bisericii din Aroneanu, lucru pe care, de altfel, ni-l explică și confirmă și istoricii noștri ³⁾.

Interiorul bisericii nu este zugrăvit și, afară de forma bolților, care, cum am spus, este cea obișnuită, nu prezintă absolut nimic deosebit.

ARH. N. GHICA-BUDEȘTI.

¹⁾ Pentru aceste trei din urmă, a se vedea planurile la Romstorfer, *op. cit.*, tabelele 2 și 7.

²⁾ Desemnurile dela pag. 13.

³⁾ N. Iorga, în *Floarea Darurilor* II, pag. 217.